ΤΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

ΡΙΤΤΑ ΜΠΑΣΣΟ, Η ΓΟΗΣΣΑ

Τὸ θέατρο Μπούκουρα καὶ ὁ θίασος τῆς Ρίττας Μπάσσο. Ὁ ξετρελλαμὸς τῶν Ἀθηναίων μὲ τὴν Ἰταλίδα ὑψίφωνο. Λόντος καὶ Δούκας. Ὁ Γεννάδιος προτείνει νὰ... μεταφερθῆ τὸ Γυμνασιο στὴν Αἴγινα! Ἡ σάτυρα τοῦ Ὀρφανίδη. Δύο ἀντίζηλοι. Ὁ κυνῆγος τοῦ Ἄγγλου πρεσβευτοῦ καὶ τοῦ δημάρχου Καλλιφρονᾶ. «Βάλτε του... δυὸ φανάρια!..» κ.τ.λ.

Ἡ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου εἶνε πραγματικῶς ἀπὸ τὰς πλέον ἐνδιαφερούσας ἱστορίας ποὺ ἔγράφησαν ἕως τώρα διὰ τὸν τόπον αὐτὸν σχετικῶς μὲ τὶς διάφορες ἐκδηλώσεις του. Δυστυχῶς τὴν ἱστορία αὐτὴ τὴν ἀπολαμβάνουμε σὲ σκορπιστὲς σελίδες, μέχρις ὅτου ὁ κ. Νικ. Λάσκαρης τὴν ἐκδώση πλήρη, δίδοντάς μας ἔτσι ἕνα μνημειῶδες ἱστορικὸν ἔργον, γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ τοῦ εἴμαστε εὐγνώμονες. Μιὰ ἀκόμη σελίδα σχετικὴ μὲ τὴν ἱστορία τοῦ ἑλλην. θεάτρου καὶ τῶν ἀθηναϊκῶν δημοσίων θεαμάτων δημοσιεύουμε σήμερα ἐδῶ.

Ἕνα ἀπ' τὰ πιὸ συχναζόμενα ἀθηναϊκὰ θέατρα, πρὸ ὀγδόντα περίπου χρόνων, ἦταν καὶ τὸ τοῦ Μπούκουρα.

Τὸ θέατρο τοῦ Μπούκουρα ποὺ βρισκόταν πίσω ἀπὸ τὸ Βαρβάκειο, στὴν ὁδὸν Μενάνδρου, ἄρχισε τὶς παραστάσεις σὰ 1840 μ' ἕνα Ἰταλικὸ μελόδραμα. Πρωταγωνίστρια τοῦ Ἰταλικοῦ θιάσου ἦταν ἡ περιβόητη Ρίττα Μπάσσο. Ὁ χρονικογράφος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἀναφέρει ἂν ἡ Μπάσσο ἦταν ὡραία, ἀλλὰ ἂν κανένας βασιστεῖ στὸ γεγονὸς ὅτι εἶχε ξετρελλάνει ὅλους τοὺς Ἀθηναίους τότε, πρέπει νὰ παραδεχτῆ ὅτι ἡ Ρίττα ἤτανε ὡραιοτάτη.

Ὅταν ἔδωσε τὴν ἐνεργετική της παράστασι ἔγραφε γι' αὐτὴ ὁ ποιητὴς καὶ βοτανολόγος Ὀρφανίδης στὸν «Τοξότη» του: «*Ἔτρεχον πολλοὶ συνάζοντες χρυσίον μὲ προθυμίαν διὰ νὰ τὸ καταθέσουσι εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ρίττα Μπάσσο. Ἄμιλλα μεγίστη ἔγινε διὰ ποσοτήτων χρηματικῶν, τὸ δὲ περίεργον εἶνε ὅτι πολλοὶ ἄκριτοι νέοι, θέλοντες νὰ φανῶσι μεγαλόδωροι, πωλήσαντες φορέματα, κατώρθωσαν νὰ προσφέρωσι διὰ τῆς τιμῆς αὐτῶν τ' ἀνωφελῆ δῶρα των. Πολλοὶ ὑπαλληλίσκοι ἐδανείσθησαν πρὸς τριακοντα τοῖς ἑκατὸν ἐκ τοῦ μηνιαίου μισθοῦ των καὶ ἀστεῖοι τινὲς διηγοῦνται ὅτι ἐρρίφθησαν εἰς τὸν δίσκον καὶ ὁμολογίαι*».

Δυὸ γέροι γλυκιζέδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ στρατηγὸς Λόντος καὶ ὁ Δούκας, εἶχαν ἐρωτευθεῖ μέχρι τρέλλας τὴν Ἰταλίδα ὑψίφωνο.

Ὁ Δούκας κάποιο βράδυ ποὺ ἡ Ρίττα Μπάσσο ἔδειξε στὸ κοινὸ γυμνὰ τὰ πόδια της, σηκώθηκε στὴ μέση τῆς πλατείας τοῦ θεάτρου καὶ φώναξε:

— Ζήτω τὸ Ἰταλικὸ θέατρο!...

Καὶ ὁ Λόντος ποὺ τοῦ λείπανε κ' οἱ δυὸ σειρὲς τῶν δοντιῶν του καὶ δὲν μποροῦσε νὰ προφέρη τὸ ρ ὅταν ἐνθουσιαζόταν μὲ τὴν Μπάσσο φώναζε κι' αὐτός:

— Μπλάβο Λίτα!

Ὁ θόρυβος καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ποὺ προκάλεσε ἡ Ρίττα Μπάσσο στὴν Ἀθήνα κατὰ τὸ 1840 εἶνε ἀληθινὰ κάτι τὸ ἐκπληκτικό.

Ἀρκεῖ νὰ σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἶχανε διοιρεθεῖ πρὸς χάριν της σὲ δύο στρατόπεδα. Σ' ἐκείνους ποὺ θαυμάζανε τὴν Μπάσσο καὶ σ' ἐκείνους ποὺ πολεμοῦσαν τὸ Ἰταλικὸ θέατρο ἐπειδή, ὅπως ἔλεγαν, «*ἐξέφθειρε τὰ ἤθη τῶν χρηστῶν καὶ ἐντίμων πολιτῶν*». Οἱ τελευταῖοι ἐπαλοῦνταν «*ἀντιριτικοί*». Ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης στ' ἀπομνημονεύματά του γράφει ὡραιότατα πράγματα γιὰ τὸν ξετρελλαμὸ τῶν Ἀθηναίων μὲ τὴν Μπάσσο. Ἀκόμη ὁ Ὀρφανίδης εἶχε γράψει πάρα πολλὲς σάτυρες γι' αὐτήν.

Ἐξ ἄλλου ὁ γυμνασιάρχης Γεννάδιος εἶχε προτείνει νὰ μεταφέρουνε τὸ... γυμνάσιο στὴν Αἴγινα, γιὰ νὰ ἡσυχάσουνε καὶ οἱ μαθητὲς του ποὺ κατάντησαν νὰ πουλᾶνε τὰ βιβλία τους γιὰ ν' ἀγοράσουνε εἰσιτήρια καὶ νὰ πᾶνε τὸ βράδυ στὸ θέατρο, ποὺ ἔπαιζε ἡ μαγευτικὴ αὐτὴ σειρῆνα!...

Τέλος ἡ Μπάσσο ὕστερ' ἀπὸ τριάντα πέντε παραστάσεις ποὺ ἔδωσε κατέβηκε στὸν Πειραιὰ καὶ μὲ τὸ πρῶτο βαπόρι ἔφυγε γιὰ τὸ Πρίντεζι.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ὀρφανίδης δημοσίευσε ἕνα μεγάλο ποίημα ἀφιερωμένο στὴν Ἰταλίδα ὑψίφωνο ποὺ ἄρχιζε μὲ τοὺς στίχους τούτους:

«*Πῶς νὰ τὸ εἰπῶ Θεὲ*
πῶς νὰ τ' ὁμολογήσω.
Ἡ Ρίττα Μπάσσο ἔφυγε... κ.τ.λ.»

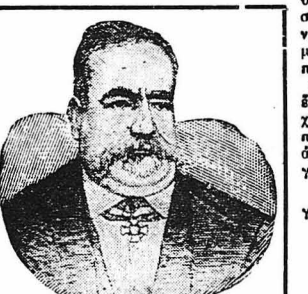

Θ. Ὀρφανίδης

Χαριτωμένη ἐπίσης εἶνε καὶ ἡ ἱστορία τοῦ φλογεροῦ ἔρωτα ποὺ εἶχανε γιὰ τὴν Μπάσσο δυὸ προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης: ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας στὴν Ἀθήνα Λάϊενς καὶ ὁ τότε δήμαρχος Ἀθηναίων μακαρίτης Καλλιφρονᾶς.

Ὁ Λάϊενς γιὰ νὰ κατοπλήξη τὴν Ἰταλίδα καλλιτέχνιδα ἔκανε στὸ σπίτι του ἕνα βράδυ μεγάλη γιορτή, χωρὶς ὅμως νὰ προσαλέση σ' αὐτὴ—ὅπως ἔκανε πάντα—τὸν ἀντεραστή του Καλλιφρονᾶ. Αὐτὸς ὅταν τὴν ἄλλη μέρα ἔμαθε ὅτι στὴ γιορτὴ ἤτανε ἡ Ρίττα θύμωσε τόσο πολὺ ποὺ ἀμέσως ἔδωσε διαταγὴ σεοὺς ὑπαλλήλους τῆς δημαρχίας νὰ κόψουνε τὸ νερὸ τοῦ πρεσβευτῆ καὶ νὰ μὴν ἀνάβουνε πειὰ τὸ μοναδικὸ φανάρι ποὺ βρισκόταν μπροστὰ στὴν πόρτα του!

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἄλλης ἡμέρας ὁ πρεσβευτὴς ἔστειλε τὸν ἰδιαίτερο γραμματέα του στὴ δημαρχία γιὰ νὰ φροντίση νὰ διορθωθῆ τὸ κακό. Οἱ ὑπαλλήλοι τῆς δημαρχίας, ποὺ εἶχανε εἰδοποιηθῆ ἀπὸ πρίν, ἔστειλαν τὸ γραμματέα στὸ δήμαρχο γιὰ νὰ συνεννοηθῆ.

Μόλις ὁ Καλλιφρονᾶς τὸν εἶδε νὰ μπαίνη στὸ γραφεῖο του τὸν ρώτησε μὲ χαμόγελο:

— Σὲ τί χρωστάω τὴν τιμὴ ποὺ μοῦ κάνετε;

— Ἔρχουμαι ἀπὸ τὸν κ. Πρέσβυ.

— Καὶ ποιὸν ζητᾶτε;

— Τὸν κ. Δήμαρχο.

— Καὶ ξέρει ὁ κ. πρέσβυς ὅτι ὑπάρχει καὶ Δήμαρχος;

Ὁ γραμματεὺς ποὺ τὰ εἶχε χάσει μὲ τὸν τρόπο τοῦ κ. Καλλιφρονᾶ, ἀπάντησε:

— Δὲν σᾶς καταλαβαίνω.

— Σᾶς ρώτησα, ξαναεῖπε ὁ Καλλιφρονᾶς, ἂν ὁ κ. Πρεσβευτὴς ξέρει ὅτι ὑπάρχει καὶ Δήμαρχος στὴν Ἀθήνα!...

— Μὰ φυσικά... θὰ τὸ ξέρη...

— Τότε πῶς δὲν τὸν ἐκάλεσε στὴν προχθεσινή του συνανστροφή;!

Ἡ κατάπληξις τοῦ γραμματέως εἶχε φτάσει πειὰ στὸ ἔπακρον.

— Σᾶς παρακαλῶ νὰ τὸν ρωτήσετε γι' αὐτό, συνέχισε ὁ Καλλιφρονᾶς, καὶ μὲ τὴν ἀπάντησι ποὺ θὰ μοῦ φέρετε μοῦ λέτε καὶ γιὰ τὸ λόγο, γιὰ τὸν ὁποῖο ἠθοῦστε νὰ μὲ δῆτε.

Τὸ πρωῒ ὁ Καλλιφρονᾶς, ἀντὶ γι' ἄλλη ἀπάντησι, πῆρε μιὰ πρόσκλησι τοῦ κ. Πρεσβευτῆ, διὰ τῆς ὁποίας τὸν καλοῦσε σὲ μιὰ συγκέντρωσι ποὺ θὰ γινόταν σπίτι του καὶ στὴν ὁποία θὰ παρίσταντο καὶ ἡ Ρίττα Μπάσσο.

— Ἄ! τώρα μάλιστα! εἶπε ἀπὸ μέσα του ὁ κ. Δήμαρχος, φώναξε δὲ ἀμέσως τὸν ἁρμόδιο ὑπάλληλο καὶ τὸν διέταξε:

— Νὰ πᾶτε ἀμέσως ν' ἀνοίξετε τὸ νερὸ στὴν Ἀγγλικὴ πρεσβεία καὶ νὰ βάλετε κ' ἕνα... ἀκόμα φανάρι ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα!...

Γ. Κεριακίδης

Ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης

ΜΙΚΡΑ - ΜΙΚΡΑ

ΤΟ ΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΚΑΜΠΟΥΡΗΔΩΝ

Κατὰ τὸ Γαλλογερμανικὸ πόλεμο, τοῦ 1870, ἕνας Γάλλος καμπούρης καὶ ἀδύνατος, παρουσιάσθηκε σ' ἕνα ἀπὸ τὰ στρατολογικὰ γραφεῖα τοῦ Παρισιοῦ καὶ ζήτησε νὰ κατοταχθῆ ὡς στρατιώτης.

— Ἔχετε τὰ χαρτιά σας; ρώτησε ὁ στρατολόγος.

— Μάλιστα, ἀπάντησε πρόθυμα ὁ καμπούρης. Ὁρίστε, ἂν καὶ μοῦ φαίνονται περιττά.

— Καθόλου, εἶπε ὁ στρατολόγος, γιατὶ μοῦ φαίνεσθε ἀνέπανος πρὸς στρατολογίαν. Ὅπως βλέπω εἴσθε...

— Ναί, κύριε, εἶμαι καμπούρης, μὰ σᾶς βεβαιῶ ὅτι ποτὲ οἱ Γερμανοὶ δὲ θὰ ἰδοῦν τὸ ἐλάττωμά μου αὐτό, γιατὶ ποτὲ δὲ θὰ τοὺς δείξω τὶς πλάτες μου.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ στρατολόγος ἐπέμενε, στηριζόμενος στὸ νόμο, νὰ μὴν τὸν κατατάξη, ὁ ὑπερπατριώτης καμπούρης ὁ ὁποῖος ἦταν καὶ πολὺ πλούσιος, κατήρτισε ἕνα ὁλόκληρο ἀντεστρατιὸ τάγμα ἀπὸ καμπούρηδες, πῆγε στὸν πόλεμο, ἐπολέμησε ὅπως δὲν ἐπολέμησαν ποτὲ τοὺς οἱ «κυπαρισσόμορφοι» καὶ σὲ μιὰ μάχη ἐσκοτώθηκε!